

หลักธรรม ทาง พระพุทธศาสนา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

หลักธรรมที่ชาวพุทธควรนึกถึงเพื่อเป็น “การระลึกถึงคุณ”
มีอยู่ 3 ประการ เรียกว่าพระรัตนตรัย

หลักธรรมที่พระพุทธเจ้า “ตรัสรู้”
เป็น “ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ” คืออริยสัจ 4

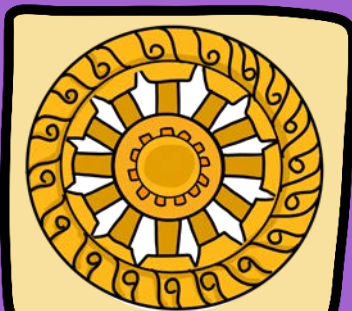
พระรัตนตรัย

แก้วประเสริฐ 3 ประการ

พระพุทธรูป

ศาสดา

พระธรรม

คำสอน

พระสงฆ์

สาวก

พุทธคุณ 9

คุณของพระพุทธเจ้า 9 ประการ

1. อรหัง

เป็นผู้บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลส

2. สันนาสันนุโพธิ

เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ

3. วิชาจรณสัมปັນโน

เป็นผู้พร้อมด้วยความรู้และความประพฤติ

4. สุกโต

เป็นผู้เสด็จไปได้แล้ว

พุทธคุณ 9

คุณของพระพุทธเจ้า 9 ประการ

๕. โลกวิทู

เป็นผู้รู้แจ้งโลก

๖. อมฤตตรัง

เป็นผู้ฝึกคนที่ควรฝึกอย่างยอดเยี่ยม

๗. ศีตภา เทวามานุสาณิก

เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

๘. บุทธโธ

เป็นผู้ตื่นแล้ว

๙. ภาควา

เป็นผู้มีโชคผู้จำแนกธรรม

ความหมาย

อริยสัจ 4

ตัวอย่าง

ทุกข์

ความไม่สบายกาย/ใจ

ปวดท้อง

สมุทัย

สาเหตุของความทุกข์

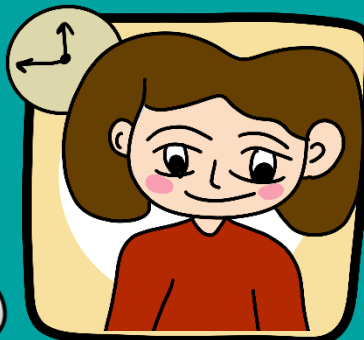
เพราะ ไม่กินข้าว

นิโรธ

การดับทุกข์

กินข้าวให้อิ่ม

มรรค

แนวทางดับทุกข์

กินข้าวให้ตรงเวลา

ปูจ๋าเข้าคณอง

"เราเรามีความทุกข์"

ควรปฏิบัติสิ่งใดเป็น “อันดับแรก” ?

ก. ดับทุกข์

หาสาเหตุ

ค. หาวิธีการดับทุกข์

ง. แก้ไขสาเหตุของความทุกข์

หลักการธรรมที่เกี่ยวข้องกับอริยสัจ 4

ทุกข์

ขั้นที่ 5

สมุทัย

หลักกรรม

อบายมุข 6

นิโรธ

สุข 2

คิหิสุข

มรรค

ไตรสิกขา

กรรมฐาน 2

โกศล 3

ไม่สบายกาย/ใจ

ธรรมชาติควรรู้

สุขภาพ

ขันธ์ ๕

องค์ประกอบของชีวิต
มี ๕ ประการ

สัณยตา

เวทนา

สังขาร

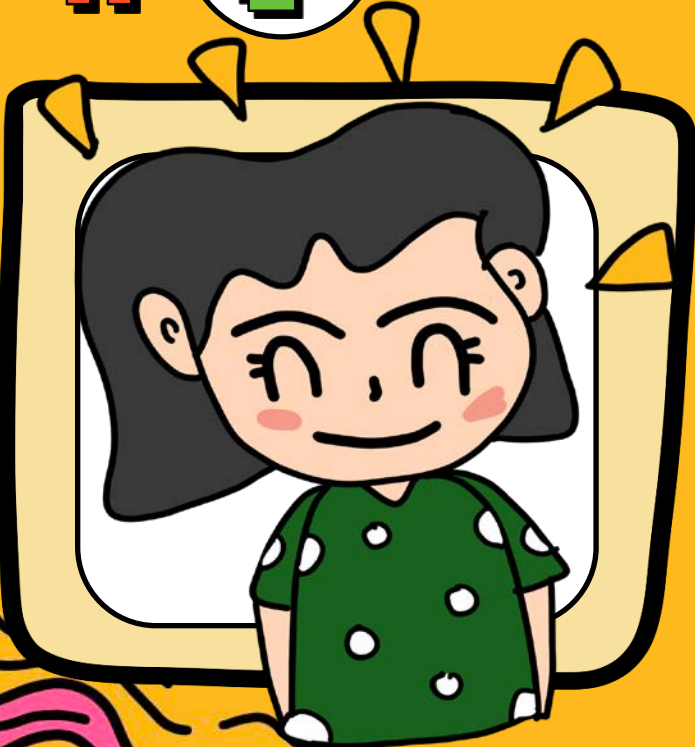
รูป

วิญญาณ

องค์ประกอบทั้ง 5
มีชื่อเรียกอีกอย่างว่าอะไรนะ ?

ชีวิตของเรา
มีองค์ประกอบอะไรบ้างนะ ?

I. รูป

ซึ่งร่างกายจะประกอบด้วย “ธาตุ 4”

1. ปฐวีธาตุ (ธาตุดิน)

สิ่งที่มีลักษณะ “แข็ง”

2. อาโปธาตุ (ธาตุน้ำ)

สิ่งที่ “ไหลและเหลว”

3. เตโชธาตุ (ธาตุไฟ)

สิ่งทั้งหลายที่ “ร้อน”

4. วาโยธาตุ (ธาตุลม)

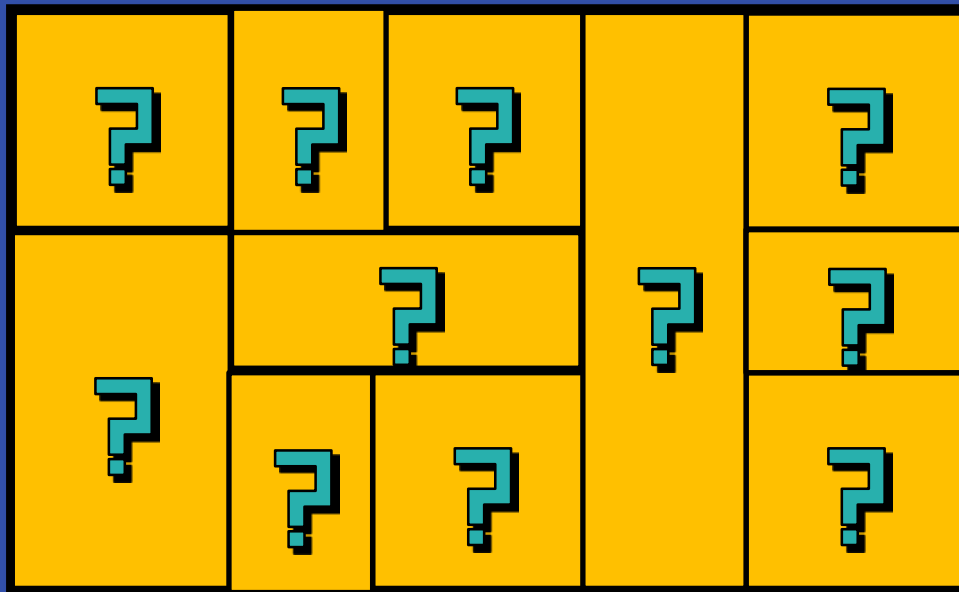
สิ่งทั้งหลายที่เป็น “แก๊ส/ก๊าซ”

ເປີດປ້າຍຫາຍຮາດ

"ກາຟນີ ຕົວ ຮາດູໄດ"

"ຮາ"

ຄື ຫາດູດິນ

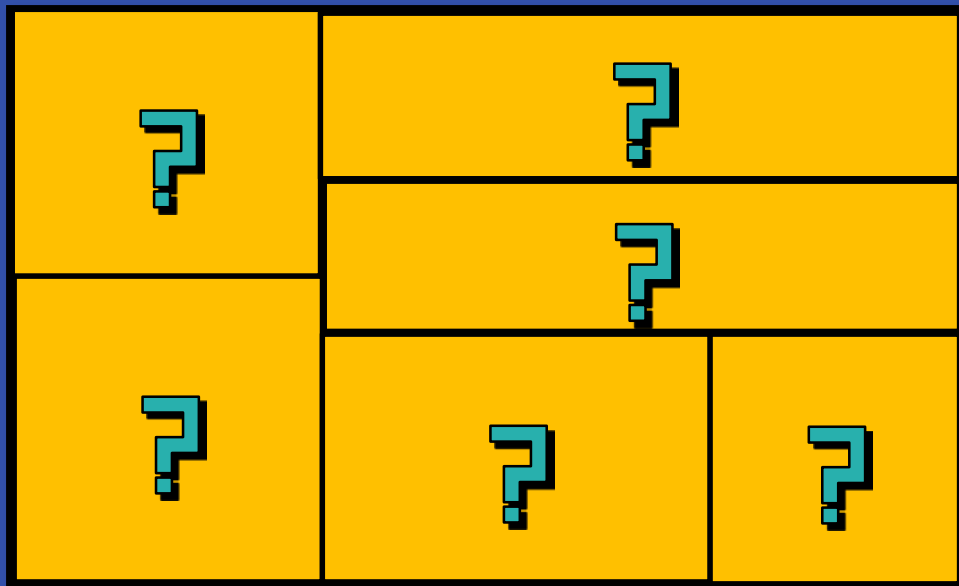

ເປີດປ້າຍຫາຍຮາດ

"ກາເຟນີ ຕົວ ຮາດູໄດ"

"ເສື້ອດ"

ຄື ຫາຕຸ້ນ

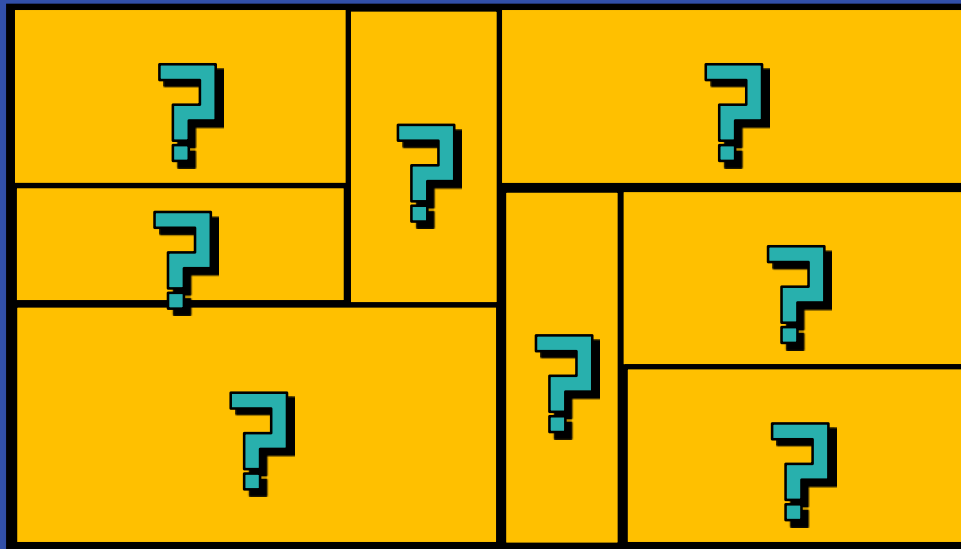
ເປີດປ້າຍຫາຍຮາຕູ

"ກາຟນີ ຕົວ ຮາຕູໄດ"

"ສມ"

"ທາຍໄຈ"

ຄື ຫຸລຸມ

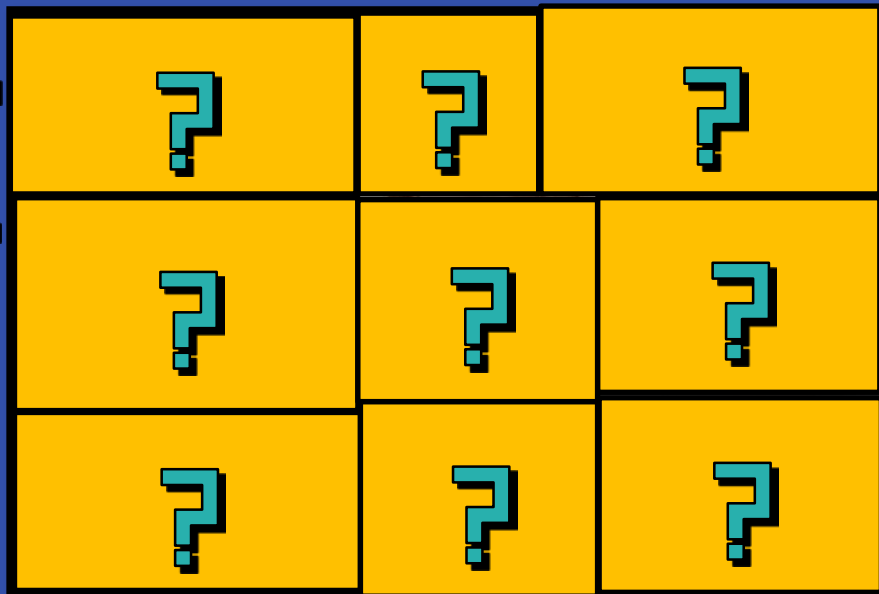
ເປີດປ້າຍຫາຍຮາຕູ

"ກາຟນີ ຕົວ ຮາຕູໄດ"

"ຂຸດເກຣມີ"

"ໃນຮ່າງກາຍ"

ຄື ຮາຕູໄດ

2. เวทนา

ซึ่งประกอบด้วย 3 ประการ

สุขเวทนา

รู้สึก “สบายกายและใจ”

ทุกข์เวทนา

รู้สึก “ไม่สบายกายและใจ”

อุเบกขาเวทนา

รู้สึก “เฉยๆ”

3. สิ้นสุด

คือ ความจำได้

กุหลาบนี้คืออะไร ?

จำได้ว่าแบบนี้ คือ “สีแดง”

4. สังขาร

คือ สิ่งที่ปรุงแต่งจิตคิด

ความคิด “ดี/ชั่ว/เป็นกลาง”

5. วิทยาศาสตร์

คือ การรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 6

มอง

ดมกลิ่น

ลิ้มรส

ความรู้สึก

ได้ยิน

สัมผัส

ปูจมาท้าพนอง

"แก้ารู้สึกเสียใจ"

ที่เธอ “สอบตก” สอดคล้องกับข้อใดใน “ขั้น 5”

ก. รูป

เวทนา

ค. สังขาร

ง. วิญญาณ

สาเหตุของทุกข์

ธรรมที่ควรละ

สมุทัย

อยากได้
"สิ่งดีๆ"
ในใจ

ทัศนศึกษา

ความอยากได้อะไร
คือ สาเหตุของทุกข์

ຕິດຕາ ໓

ການຕິດຕາ

ຄື “ความอยากได้”

ກາຕິດຕາ

ຄື “ความอยากเป็น”

ວິກາຕິດຕາ

ຄື “ความไม่ยาก”

"ก้อยขออนุญาตพ่อไปเที่ยว"

แต่พ่อไม่ให้ ก้อยจึงเสียใจมาก สาเหตุความทุกข์ของก้อย สอดคล้องกับข้อใด ?

ก. กามตัณหา

ข. ภวตัณหา

ค. วิภวตัณหา

ง. ไม่มีข้อใดถูกต้อง

หลักกรรม

คือ การกระทำด้วยเจตนา
ทางด้าน กาย วาจา ใจ

มีทั้ง กรรมดี / กรรมชั่ว

กุศลกรรม

คือ กรรมดี แบ่งได้เป็น 3 ทาง

ทางกาย

ทางวาจา

ทางใจ

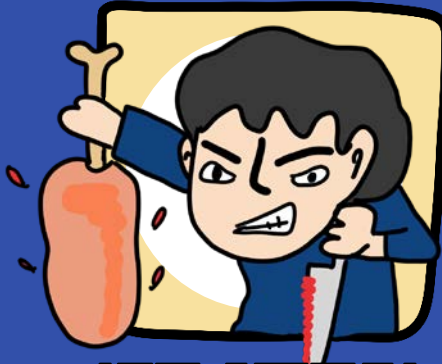
กุศลกรรม

การกระทำความดี ก็จะทำให้ชีวิตมีความสุข ความเจริญ

เปิดใจ “ฮีโร่ใจหล่อ”
ช่วยเหยื่อไฟไหม้เก่ง

อกุศลกรรม

คือ กรรมชั่ว แบ่งได้เป็น 3 ทาง

ทางกาย

ทางวาจา

ทางใจ

อกุศลกรรม

การทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย เป็นกรรมร้ายแรง ผลสุดท้ายก็เช่นเดียวกับที่ตนกระทำ

#กราดยิงโคราช

อภัยมุข 6

ทางแห่งความเสื่อม

มี 6 ประการ

เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ (ละ)

1 ติดสุราและขมเมานา

ตัวอย่างโทษ เช่น เสี่ยงทรัพย์สิน/ทำให้เกิดโรค/บั่นทอนสติปัญญา เป็นต้น

2

ชอบเที่ยวกลางคืน

ตัวอย่างโทษ เช่น เป็นที่มาของความเดือดร้อน เช่น เลิขทรัพย์ ครอบครองมีปณหา

๓

ชมเหตุการณ์สะเทือน

ตัวอย่างโทษ เช่น ไม่เป็นอันทำมาหากิน/เสียเวลา/บ่เกิดอบายมุข เป็นต้น

4

ตัดการพนัน

ตัวอย่างโทษ เช่น เสียดทรัพย์/ขาดความน่าเชื่อถือ/ไม่มีใครอยากได้เป็นคู่ครอง

5

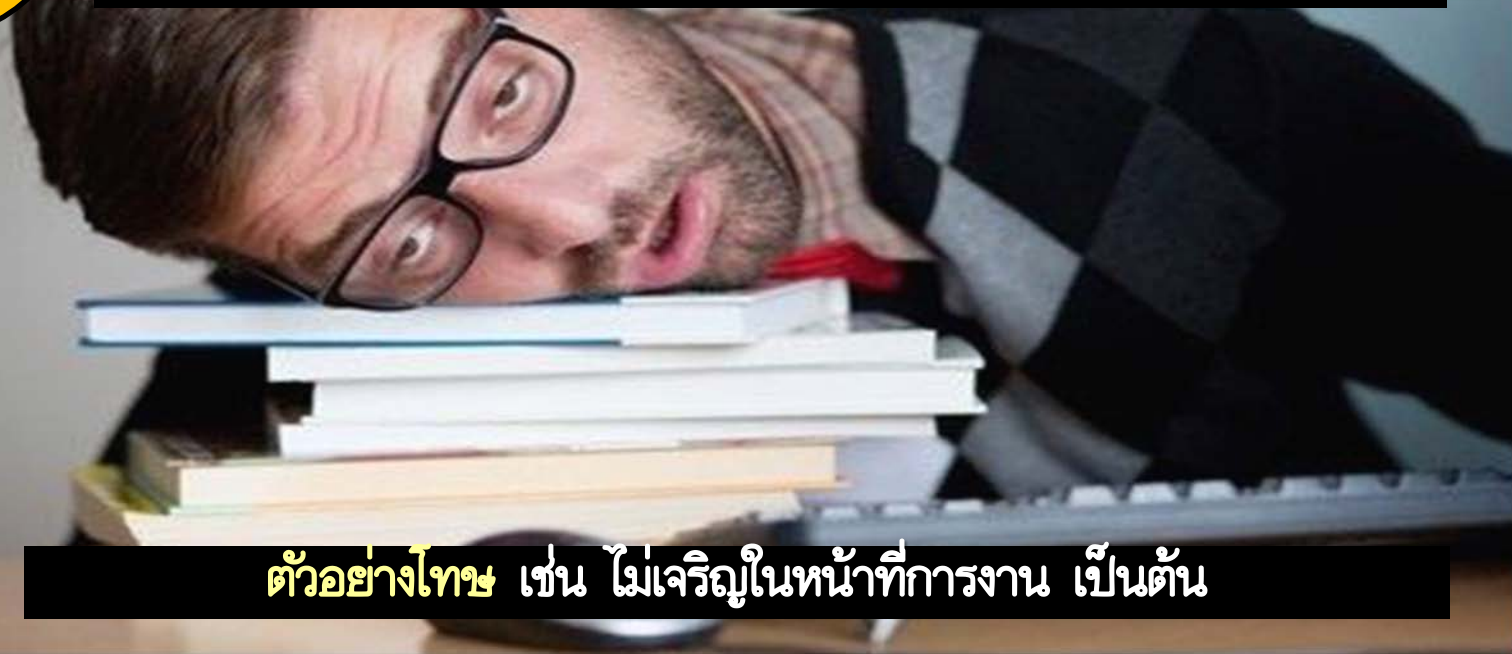
คบคนชั่วเป็นมิตร

ตัวอย่างโทษ เช่น นำพาไปพบกับอบายมุขอย่างอื่นได้มากที่สุด

6

เทียบครั้นการทำงาน

ตัวอย่างโทษ เช่น ไม่เจริญในหน้าที่การงาน เป็นต้น

ကောလະဝိဇယမာဏမုခ်

มีประโยชน์ คือ

1. ไม่เสียทรัพย์สินโดยเปล่าประโยชน์
2. ไม่หมกมุ่นในสิ่งที่ไม่ดีประโยชน์
3. ทำมาหากินได้อย่างเต็มที่
4. เป็นที่รักใคร่และไวใจของผู้อื่น
5. ชีวิตไม่ตกต่ำ
6. ร่างกาย/สติปัญญาไม่เสื่อมถอย
7. ประกอบการงานด้วยความสุจริต

"วิทย์ชอบไปสังสรรค์ที่ปั๊มน้ำมัน"

และเพื่อนๆชอบชวนเล่นไฟและดื่มเหล้า สอดคล้องกับข้อใดในอบายมุข 6

ก. ชอบเที่ยวกลางคืน

ข. ชอบดูการละเล่น ติดการพนัน

ชอบเที่ยวกลางคืน คบคนชั่ว ติดการพนัน ติดของมีนเมา

ง. ชอบเที่ยวกลางคืน ติดการพนัน ติดของมีนเมา

ความตึบตึกซ์

ธรรมชาติที่ควรบรรลุ

น้ำใส

ความสุข ๒

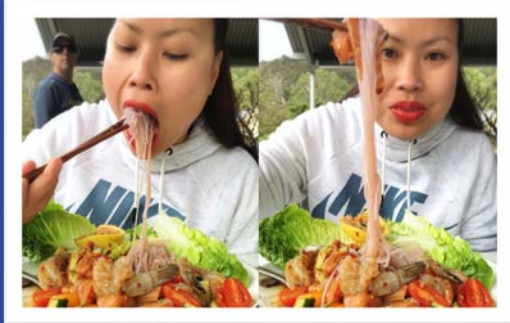

ความสุขทำให้ทุกข์ดับไป
จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

คือ การนิพพาน

กายิกสุข

ความสุขทาง “กาย” รับโดยประสาทสัมผัส เช่น

กินอาหารอร่อย ฟังเพลงเพราะ ได้ดมกลิ่นหอม

เจตสิกสุข

ความสุขทาง “ใจ” โดยไม่อิงวัตถุภายนอก

ได้รับความรัก

จิตใจสงบ

นิพพาน

บุรุษเข้าตมอ

"การกระทำ"

ใดจัดเป็น "เจตสิกสุข"

ก. ได้ฟังเพลงเพราะ

ข. ได้กินอาหารอร่อย

ค. ได้กลิ่นน้ำหอม

ได้รับการยกย่องสรรเสริญ

คิ๊ตส์สุข

ความสุขของชาวบ้าน
คือ ความสุขของคนทั่วไปจึงมี

มี 4 ประการ

คิตส์สัพ

อิตตีสัพ

สุขจาก “การมีทรัพย์สิน”

โภคสุข

สุขจาก “การใช้จ่ายทรัพย์สิน”

อนณสุข

สุขจาก “การไม่มีหนี้”

อนวัชชสุข

สุขจาก “การปฏิบัติดี”

บุรุษเจ้าตมออง

"บีมัโทคสุข"

สวดคล้องกับข้อใด

ก. บีมัความสุขจากการมีทรัพย์สิน

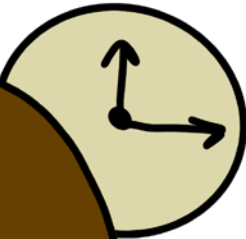

ข. บีมัความสุขจากการใช้จ่ายทรัพย์สิน

ค. บีมัความสุขจากการไม่มีหนี้

ง. บีมัความสุขจากการทำดี

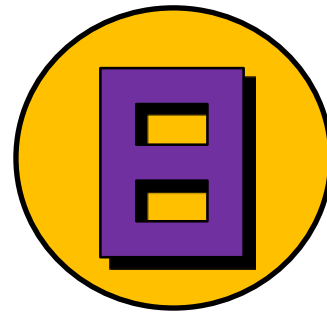

แนวทางดับทุกข์

ธรรมที่ควรเจริญ

มรรค

นรสี

หนทางแห่งการดับทุกข์
ถ้าหากปฏิบัติตามจะลดความทุกข์

มี 8 ประการ

มรรค ๘

หนทางที่จะทำให้ “พ้นทุกข์”

สัมมาทิฐิ

การเห็นชอบ

รู้ว่าสิ่งไหนควร/ไม่ควรทำ

สัมมาสังกัปปะ

การคิดชอบ

คิดในสิ่งที่ดี/ถูกต้อง

สัมมาวาจา

การพูดชอบ

การพูดดี

สัมมากัมมันตะ

การกระทำชอบ

การทำดี

มรรค ๘

หนทางที่จะทำให้ “พ้นทุกข์”

สันนาอาชีวะ

การเลี้ยงชีพชอบ

ทำอาชีพสุจริต

สันนาวายามะ

การพยายามชอบ

พยายามทำในสิ่งที่ดี

สันนาสติ

การระลึกชอบ

การมีสติ/ไม่ประมาท

สันนาสมาธิ

การตั้งมั่นชอบ

การตั้งใจ/มีสมาธิกับสิ่งที่ทำ

สันนาดีบุรี

การทำความดีย่อมได้ดี แม้ไม่ได้หวังผลตอบแทน

ปิดทองหลังพระ

ทำความดีไม่จำเป็นต้องโชว์ !

"การระลึกชอบ"

สอดคล้องกับข้อใด

ก. มดตั้งใจอ่านหนังสือให้จบเล่ม

ข. แม่รู้ว่าป๊อปป๊อเป็นนักเรียนต้องตั้งใจเรียน

ค. หมี่พยายามเก็บเงินซื้อจักรยาน

ง. มุกไม่คุยกับเหมียวที่เป็นคนก้าวร้าว

ไตรสิกขา

การฝึกศึกษาและการฝึกอบรม

มี ๓ ประการ

ได้แก่

ไตรสิกขา

ศีลสิกขา

ฝึกอบรม “ความประพฤติ”

จิตตสิกขา

ฝึกอบรม “จิตใจ”

ปัญญาสิกขา”

ฝึกอบรม “ปัญญาให้รู้แจ้ง”

มรรค 8 คือ จุดมุ่งหมายของ "ไตรสิกขา"

ศีลสิกขา

สัมมากัมมันตะ

สัมมาวาจา

สัมมาอาชีวะ

จิตตสิกขา

สัมมาวาชามะ

สัมมาสติ

สัมมาสมาธิ

ปัญญาสิกขา

สัมมาทิฐิ

สัมมาสังกัปปะ

นักเรียนคิดว่าข้อใดใน "มรรค" ที่สอดคล้องกับ "ไตรสิกขา"

บุรุษเจ้าตมอ

"ศีลสิกขา"

สวดคล้องกับข้อใด

ก. ตุ่มเป็นคนพูดจาสุภาพอ่อนโยน

ข. ตุ่มคิดว่าเมื่อเป็นนักเรียนต้องตั้งใจเรียน

ค. หวานต้องการพัฒนาหมู่บ้านของเขาให้เจริญ

ง. เตือนรู้ว่าพ่อแม่ยากจนจึงใช้เงินอย่างประหยัด

กรรมฐาน

๒

การกระทำที่เกี่ยวกับ ?

การฝึกอบรมจิต

มี 2 ประการ

กรรมฐาน ๒

สมถกรรมฐาน

ฝึกอบรมจิตให้สงบ (ฝึกสมาธิ)

วิปัสสนากรรมฐาน

ฝึกอบรมปัญญาให้รู้แจ้ง (เจริญปัญญา)

ปฐาณ

4

ความเพียรที่ชอบ

มี 4 ประการ

ปธาน

4 ประการ

1. สังวรปธาน

“เพียรระวัง” ไม่ให้อกุศลธรรมเกิดขึ้น

2. ปธานปธาน

“เพียรละ” อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เกิดขึ้นอีก

3. ภาวนापธาน

“เพียรทำ” กุศลธรรมให้เกิดขึ้นกับตน

4. อнуรักขนาปธาน

“เพียรรักษา” กุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่ต่อไป

ปธานปธาน

ไม่กลับไม่ทำในสิ่งที่เคยผิดพลาด (กลับตัวกลับใจ)

รับเคยติดยา
แต่เลิกขาด 30 ปี

"หนึ่งไม่คบเพื่อนที่นิสัยไม่ดี"

เพราะ กลัวว่าตนเองจะถูกชักจูงเป็นคนไม่ดีด้วย สอดคล้องกับข้อใด ?

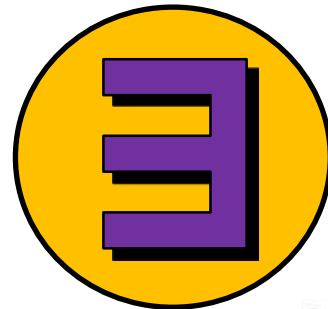
สังวรปธาน

ข. ปหานปธาน

ค. ภาวนาปธาน

ง. อнуรักษนาปธาน

เทคโนโลยี

ธรรมชาติเป็นกระบวนการ
พัฒนาปัญญา

ความฉลาด 3 ประการ

โทษ 3

ผมจะ
"ตัวใจ
เรียน"
เพราะ
อยากเป็น
นอ

อายโทษ

รู้ว่า "สิ่งใดทำให้เจริญ"

ผมจะ
"ไม่เล่น
เกมสัปดาห์
เดินไป"
เพราะ อย
มี ใจ ต่อ
เรียน

อภัยโทษ

รู้ว่า "สาเหตุของความเสื่อม"

ผม
"ตัวใจเรียน"
พวก
7 ดี
เกรด
4

อุปายโทษ

รู้ถึง "วิธีที่ทำให้สำเร็จ"

"นักรู้ว่าการนั่งสมาธิ"

ทำให้จิตใจสงบ สอดคล้องข้อใดใน "โกศล 3"

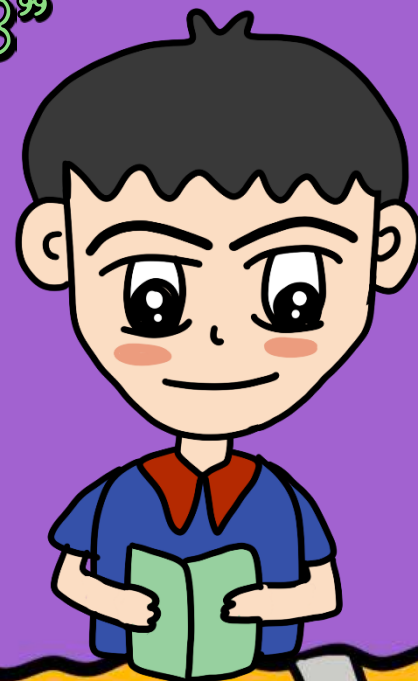

อายโกศล

ข. อปายโกศล

ค. อุปายโกศล

ง. ไม่มีข้อใดถูกต้อง

มงคล ๓๘

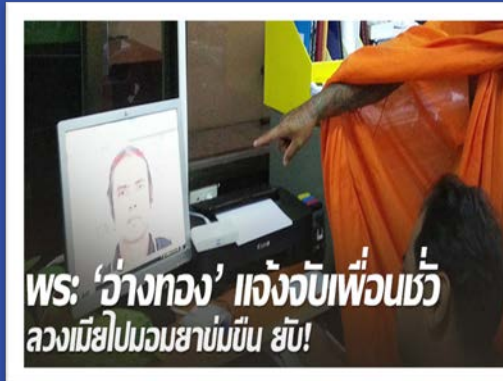
ธรรมที่ทำให้เกิดความสุข ความเจริญ

มีทั้งหมด ๓๘ ข้อ

แต่ ณ ที่นี้จะกล่าวถึง 3 ข้อ ดังนี้

มงคล ๓๘

ธรรมที่นำมาซึ่ง "ความสุขความเจริญ"

ไม่คบคนพาล

เพราะ เป็นบ่อเกิดของหายนะ

คบบัณฑิต

เพราะ นำไปสู่ความดี

บูชาผู้ควรบูชา

เพราะ เป็นตัวอย่างการใช้ชีวิต

บุรุษบำบัดมอง

"บุรุษบำบัดไปอ่านหนังสือทุกวัน"

ทำให้หนูมีความรู้รอบตัวหลายอย่าง สอดคล้องกับข้อใด?

ก. กายกรรม

ข. ความพยายาม

 การคบบัณฑิต

ง. ความเอาใจใส่

คุณของอริยสัจ 4

1. สอนให้ “แก้ปัญหาด้วยเหตุและผล”

2. สอนให้ “ไม่ประมาท”

3. สอนให้ “แก้ปัญหาด้วยตนเอง”

4. สอนให้ “เห็นสิ่งต่างๆ ตามความจริง”

"หลักธรรม"

ต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น

เราทุกคนสามารถนำมายึดถือเป็นหลัก
ในการดำเนินชีวิต นำไปสู่ความถูกต้องและดีงาม

